

Okos város társadalomtudományi szempontok

VITMMA10 – Okos város MSc mellékspecializáció

Dr. Kőszeghy Lea

A város és környezete - településszociológiai megközelítés

Város és infrastruktúra – okos város: új paradigma?

- Emberek közötti kapcsolatok térbeli áthidalásának gyakorlata és lehetőségei + városi forma, életmód, változások összefüggése nem új.
- Telefon előtti város/hálózati infrastruktúrák kiépülésének kezdete (gáz, elektromosság, közlekedés, telefon)/ICT
- Településtudományok érdeklődéséből mégis sokáig kimaradt, „mérnöki dolognak” tartották, természetesnek, semlegesnek tekintették
- Ezzel szemben:
 - Társadalmi viszonyokkal összefügg (fejlesztés, használat)
 - Nem magától értetődő, stabil, teljes, hézagmentes, homogén, hanem lukacsos, részleges, heterogén

Gazdaság, társadalom, közgondolkodás

- Gazdaság: posztindusztrializmus, posztfordizmus
 - Posztindusztriális gazdaság kialakulása, terciér szektor, információipar térnyerése
 - Globalizációs folyamatok → területileg szétterjedő, globálisan integrált, rugalmas rendszerekbe szerveződő gazdaság, spekulatív tőke szerepének növekedése
- Társadalom, közgondolkodás: posztmodern
 - Tudományba, korlátlan fejlődésbe vetett hit vége
 - Értékrend változása (materiális-posztmateriális), életminőséggel kapcsolatos elvárások növekedése, környezetvédelem
 - Tér és társadalom kapcsolatának változása: nem térbeli közelségre alapuló csoportok előtérbe kerülése

Város és globalizáció

- A sikeresség új tényezői: telekommunikációs hálózatok, humánerőforrás, települési környezet, infrastruktúra-hálózatok, kulturális iparág, fejlett pénzügyi szolgáltatások
- Helyek piaca: a települések igyekeznek felkerülni a helyi kötöttségektől mentes, mobil tőke elhelyezéséről döntést hozók „térképére”, igyekeznek eladni magukat a helyek így kialakuló piacán
- Városverseny: a helyek piacán való megjelenés versenye, mindenekelőtt a gazdasági fejlődés koncentrációs pontjainak számító nagyvárosok között látványos, de minden településnek el kell valahogy helyeznie magát benne

Mi változott?

- Fejlett ICT elterjedése – valós idejű kommunikáció, fejlett megfigyelési és elemzési rendszerek, rendszerek integrációja
- Kapcsolatok intenzitása, ereje, gyorsasága
- Városi élet erősödő függése anyagi, technológiai hálózatoktól
- Technológiailag mediált városi élet léptéke
- Hálózati infrastruktúrák sűrűsége
- Egyre gyorsabban egyre szofisztikáltabbá váló megoldások
- [Példa: Sandy hurrikán/Irán, Egyiptom]
- felmerül az újrakonceptualizálás igénye

ICT és városok: fontos változások, vita arról hogy paradigmátikus-e

„Smart city” - definíció

Smart city – meghatározás elemei

- Fejlett technológiai megoldások városi döntéshozók számára fontos ügyekre
 - ICT kulcsszerepe
 - Ezek segítségével kulcsfontosságú rendszerek átalakítása
 - Kereslet-kínálat új típusú összekötése
- szolgáltatáshatékonyság fejlesztése, környezeti terhelés csökkentése, életminőség növelése, dinamikus imidzs

Összességében: gazdaságosság/hatékonyság, környezeti fenntarthatóság, társadalmi igazságosság egyidejű növelésének ígérete

Smart city-projektek – néhány példa

- IBM: Smarter Cities Challenge
- Microsoft: CityNext
- Egyesült Királyság: TSB Future Cities Demonstrator
- EU: Smart Cities and Communities Initiative/Partnership
- Amsterdam Smart City
- Yokohama Smart City
- Model City Mannheim
- Portugália: PlanIT Valley
- Dél-Korea: Songdo International Business District

Az elmúlt néhány évben indultak, átfogó értékelésre még nincs lehetőség

Smart city hatásai

1/3 - Hatások a környezeti fenntarthatóságra

- Feltevés: ICT környezeti hatása pozitív (közlekedési igények csökkenése, jobb erőforráselosztás stb.)
- Kritika:
 - Előállítása is környezeti terheléssel jár
 - Technológiák szavatossága rövid
 - Elektronikus hulladék-okozta terhelés
 - Energiahatékony megoldásokra a fogyasztók sokszor megnövekedett fogyasztással reagálnak
 - Új igényeket is létrehoz (pl. közlekedési igény, távmunka plusz energiaigénye)

2/3 - Társadalmi hatások

- Feltevés: Hozzájárul a demokratikus fejlődéshez
- Ehhez képest:
 - ICT megoldások tehetősebb helyek felé gravitálnak
 - High-tech fogyasztói életstílus a központban
 - Az okos város-stratégiák azt erősítik, hogy a város egyfajta digitális piac, technológiai termékek és szolgáltatások piaca → privát üzleti érdekeknek meghatározó szerepe van, a részvétel egyre kevésbé önkéntes, miközben a város és lakosság egy része kimarad belőle
 - A városlakó/felhasználóknak is alkalmazkodniuk kell hozzá, hozzáférés (eszköz, jogosultság), és használatához szükséges tudás szükséges – akinek nincs: hátrányok („információgazdagok/információszegények”)

2/3 - Társadalmi hatások (folyt.)

- Az okos várost adatok „működtetik”, miközben e fölötti kontrollok nem jól átláthatók
 - Magánzféra-kockázatok
 - Szabadság-kockázatok (ugyanaz az infrastruktúra ami empowermentre használható, megfigyelésre, cenzúrára, elnyomásra is)
- Előállítás, elektronikus hulladék-okozta társadalmi problémák (egészségügyi kockázatok, „konfliktusásványok”)
 - felnagyít/újratermel térbeli-társadalmi egyenlőtlenségeket

[miért probléma?]

3/3 - Hatások a városi kormányzásra

- Közsféra fontos érdeke fűződik hozzá
 - Id. Hatékonyság – fenntarthatóság – igazságosság növelésével kapcsolatos remények/elvárások
- Gyakorlati megvalósítás nehézségei:
 - Magánszektor: univerzális megoldásokban érdekelt, közszektor: helyi viszonyokhoz alkalmazkodókban
 - Közsféra: hiányzó tudás → kiszolgáltatottság nagy gazdasági szereplőknek
 - Korlátos források infrastruktúrafejlesztésre
 - Városmenedzsment széttörözött jellege (privatizáció, outsourcing stb.) vs. rendszerek integrációja

3/3 - Hatások a városi formára

▪ Feloldódó urbanizáció

Információtechnológia
fejlődése

→ megszűnik a tér szerepe,
lakóhely szabad megválasztása,

Virtuális közösségek

→ megszűnhetnek a
népesség-koncentráció
helyei

▪ A város reneszánsza

A városnak mindig is fontos
funkciója volt a kommunikáció
ellenőrzése, telekommunikációs
hálózatok nem szüntetik meg a
tér szerepét

→ a telekommunikációs hálózatok
„csomópontjaiban” levő városok
szerepe nő

Összességében: centralizációs és decentralizációs/dekoncentrációs hatások egyaránt, nincs univerzális minta, nem forradalmi hatás hanem lassabb átmenet

Erős technológiai orientáció néhány további korlátja

- Feltevés: a technológia megbízható, az emberek (és a klíma) a bizonytalanság forrása. Valójában másfajta hibalehetőségekkel helyettesíti az emberi hibát
- Városi élet komplexitását nem veszi figyelembe → bizonyos problémákat nem tud holisztikusan kezelni
- Technológiai tényezők felül, szoft tényezők alulértékelése
- [TSB program kritikája]
- **Összességében: ICT-nek fontos szerepe lehet városi társadalmi, gazdasági, környezeti kihívások kezelésében de fontos hogy az előnyöket és kockázatokat jobban végiggondoljuk**

Köszönöm a figyelmet!
